

Mõjude määratlemise kontrollküsimustik

Järgnev küsimustik on üles ehitatud kas-küsimustele, mis on aluseks sellele, et tuvastada kõigepealt, millistes mõjuvaldkondades võivad esineda poliitikaalgatuse olulised mõjud. Oluliste mõjude tuvastamise järel analüüsitakse põhjalikumalt, *millised* need mõjud on ning *kuidas ja kelle suhtes* need avalduvad, sh neid võimaluse korral kvantifitseerides.

Lühiloend mõjudest

Keskkonnamõjud

- looduskeskkond
- elukeskkond

Mõju majandusele

- leibkondade toimetulek ja majanduslikud otsused
- ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus
- halduskoormus
- infoühiskonna areng
- põllumajanduse areng

Mõju regionaalarengule

- regionaalpoliitika üldised eesmärgid
- piirkondade regionaalareng
- kohaliku tasandi positsioon ja osalus poliitikakujundamise protsessides

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele

- asutuste korraldus
- avaliku sektori rahastamine, sh kulud ja tulud

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

- sisejulgeolek ja võitlus kuritegevusega
- üldine julgeolek
- suhted välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega

Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud

- tervishoiukorraldus ja inimeste tervis
- tööturg
- töösuhe
- tervishoid ja tööohutus
- sugudevahelised suhted
- riskirühma kuuluvate inimeste õigused
- osalemine ühiskondlikus elus
- haridussüsteem ja kultuur
- rahvastiku areng

1. Keskkonnamõjud

1.1. Sisu ja vajalikkus

Keskkonnamõju hõlmab mõju nii loodus- kui elukeskkonnale, sh õhukvaliteeti, veevarude suurust ja kvaliteeti, pinnase kvaliteeti, kliimatingimusi, taastuvaid ja taastumatuid loodusressursse, bioloogilist mitmekesisust, floorat, faunat ja maastikke, prügimajandust, keskkonnariskide tõenäosust ja ulatust, energiakasutust ja ettevõtete tegevuse tagajärgi ning loomade ja taimede tervist ning toidu ja sööda turvalisust¹.

Keskkonnamõjude hindamise eesmärk on selgitada, hinnata ja kirjeldada kavandatava tegevuse eeldatavat mõju keskkonnale, analüüsida selle mõju vältimise või leevendamise võimalusi ning teha ettepanek sobivaima lahendusvariandi valikuks².

Keskkonnamõjude hindamise olulisust on kaudselt rõhutatud ka Eesti Vabariigi põhiseaduses, nimelt sätestab § 5, et Eesti loodusvarad ja loodusressursid on rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult.

1.2. Teabeallikaid mõjude väljaselgitamiseks ja hindamiseks

Keskkonnaministeeriumi koduleht www.envir.ee

Keskkonnainfo koduleht www.keskkonnainfo.ee

Statistikaameti keskkonna valdkonna statistika www.stat.ee/keskkond

1.3. Kontrollküsimused keskkonnamõju väljaselgitamiseks

1.3.1. Kas eelnõu mõjutab looduskeskkonda, sh õhku, vett, pinnast, taimestikku ja loomastikku?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab õhu kvaliteeti, sh suurendab või vähendab õhusaastet?
  - *Keskkonnatasude seaduse muutmise seadus, mis vabastab põllumajandusettevõtjad metaanheidete saastetasu maksimisest, mõjutab ettevõtjaid küll majanduslikult positiivselt, kuid võib samas tuua kaasa metaaniheidete suurenemise.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab veekogude seisundit, sh suurendab või vähendab pinnavee või põhjavee kvaliteeti, mõjutab veevarude, sh joogivee varude hulka?
  - *Veeseaduse muutmise seadusega kehtestatakse laevadelt saasteainete merreheitmise keeld ning määratletakse merekeskkonnale tekitatud kahju ja selle tuvastamise kriteeriumid, see peaks vähendama uue merereostuse tekkimist.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mulla ja pinnase kvaliteeti, sh suurendab või vähendab pinnase saastet, või kasutuskõlbliku pinnase suurust, sh maakasutuse muudatused (nt ehitustegevus, rohealade säilimine)?
  - *Maapõueseaduse muutmise seadusega planeeritakse kaevandamislubade andmisel ja kaevandamistegevuse juures senisest enam arvesse võtta keskkonnakaitse aspekti, see peaks ära hoidma kahjuliku keskkonnamõju nii pinnasele kui ka maapõuele.*

¹ European Commission, 2009. Impact Assessment Guidelines, lk 37–38. Kättesaadav http://ec.europa.eu/governance/impact/commission_guidelines/docs/iag_2009_en.pdf

² http://www.seit.ee/sass/?ID=1&L_ID=138

- ✓ Kas eelnõu mõjutab loodusressursside tarbimist (nt põhjustab taastuvate loodusressursside tarbimist nende taastumisest kiiremas tempos või suurendab või vähendab taastumatute loodusressursside tarbimist)?
  - *Maapõueseaduse muutmise seaduse eelnõuga kavatsetakse põlevkivi kaevandamise tingimuseks seada spetsiaalse loa saamine majandus- ja kommunikatsiooniministrilt, see peaks tagama suurema kontrolli põlevkivi kasutamise üle.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab looduse mitmekesisust (nt taime- ja loomaliikide arvu, nende elukeskkonda, toitumisvõimalusi, levikut ja omavahelisi suhteid)?
  - *Jahiseaduse muutmise seadusega lisatavad väärtekoosseisud jahipidamise nõuete rikkumise eest peaksid vähendama jahilubadeta küttimist ning seeläbi parandama loomaliikide arvukuse planeerimist.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab kasvuhoonegaaside ja teiste osoonikihti hõrendavate ainete kiirgust atmosfääri?
  - *Elektrituru seaduse muutmise seadus pakub erinevaid toetuskeeme elektri taastuv- ja koostootjatele, see vähendab põlevkivi kasutamist elektri tootmiseks ning kasvuhoonegaaside tootmist.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab Natura 2000 võrgustiku nimekirja kantud alasid?
  - *Looduskaitse seaduse muutmise seadusega tekib hüvitusmeetmete rakendamise kohustus isikule, kes on saanud tegevusloa, mis mõjutab Natura 2000 alasid, mistõttu on tagatud võimaliku kahjuliku tegevuse hüvitamine.*

1.3.2. Kas eelnõu mõjutab elukeskkonda, sh elutingimusi ja heaolu?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab energialiikide kasutamise osakaale, nt mõjutab tarbijate energiakasutuse eelistusi, tootmise energiasõltuvust või energia tarbimist suurenemise või vähenemise suunas?
  - *Seadmete energiatõhususe seadusega luuakse loetelu seadmetest, mille suhtes kohaldatakse energiatõhususe ja ökodisaini nõudeid, mille mõjuks peaks olema säästlikum energiakasutus.*
- ✓ Kas eelnõu suunab elurajoonide, tööstuse või muu tegevuse paiknemist?
  - *Veeseaduse ja keskkonnajärevalve seaduses tuleb üleujutusdirektiivi rakendamise tõttu koostada üleujutusohu kaardid, mis võimaldavad paremini kavandada piirkondades ettevõtete, elamute ja muude objektide paiknemist selliselt, et hoitakse ära võimalikest üleujutustest tekkida võiv kahju.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab liiklusvajaduse suurust, sh selliste eri transpordiliikide nagu sõiduautode, rongi-, laeva- või mereliiklus osakaalude muudatusi?
  - *Veeseaduse muutmise seadus, millega kavandati igat Eestit veeteedel läbivale naftatonnile lisada maks, muudaks tasakaalu veeteede ja raudtee transiidi vahel.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab elukeskkonna kvaliteeti, sh saaste, müra, vibratsiooni suurenemist või vähenemist (nt maakasutuse muutmise tõttu)?
  - *Välisõhu kaitse seaduse kohaselt tuleb transpordisõlmede ning tootmis- ja teenindusobjektide kavandamisel vältida territooriume, kus ebasoodsate ilmastikutingimuste korral on välisõhku eraldunud saasteainete hajumine loodus- või tehisoludest tingitud põhjustel takistatud.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab keskkonnariskide, sh kliimamuutus, looduskatastroofid, õnnetused, tõenäosust või ulatust ja võimalust nendeks valmistuda või nendega kohaneda?
  - *Päästeseaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuses nähakse ette uued kohustused päästeasutustele, selle tagajärjel peaks olema selgemalt jaotunud vastutusvaldkonnad erinevate loodus- ja muude õnnetustele reageerimisel.*

- ✓ Kas eelnõu mõjutab otse või näiteks transpordikorralduse või ehitamise kaudu kogukondade erinevate tegevuste moodustatavat tervikut, ehitisi, maastikku, linnapilti või kultuuriliselt väärtuslikke alasid või objekte ning maakasutust?
  - *Maakorraldusseaduse alusel lähtutakse maakorralduse läbiviimisel maakorralduse nõuetest, territoriaalplaneeringuga määratud kinnisasja sihtotstarbest, kinnisasja omaniku õigustest ja üldistest huvidest.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab inimeste keskkonnateadlikkust, keskkonna-alaseid hoiakuid, käitumist või väärtusi?
  - *Pakendiseaduse muutmise seadus paneb taaskasutusorganisatsioonidele kohustuse teavitada inimesi pakendite taaskasutamise kohustusest, see suurendab prügi sorteerimist.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab jäätmete tekke või taaskasutamise suurenemist või vähenemist?
  - *Pakendiseaduse muutmise seadus paneb kõigile pakenditootjatele kohustuse tagada oma pakendite taaskasutus, see suurendab üldist pakendite taaskasutamise taset.*

2. Mõju majandusele

2.1. Sisu ja vajalikkus

Mõju majandusele ilmneb, kui pärast sekkumist leiavad aset muutused üksikindiviidi, leibkondade, ettevõtete, kolmanda sektori, riigiasutuste või ühiskonna majanduslikes suhetes. Majanduslikud mõjud hõlmavad järgmisi valdkondi:

- ✓ leibkondade majanduslik toimetulek;
- ✓ ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus, sh konkurents ja turu toimivus, mõjud väikeettevõtlusele ja alustavatele ettevõtetele ning investeringutele ja innovatsioonile;
- ✓ halduskoormus;
- ✓ infoühiskonna areng;
- ✓ põllumajanduse areng.

Majanduslikud mõjud ilmnevad kui pärast sekkumist leiavad aset muutused teenuste või toodete tootmises, jaotamises või tarbimises. Majanduslikult võivad mõjutatud olla nii üksikindiviidid, perekonnad, organisatsioonid kui ka riik tervikuna.

Majanduslike mõjude hindamisel tuleb arvestada Eesti Vabariigi põhiseaduse § 29 (õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta, riik korraldab kutseõpet ja abistab töötajaid töö leidmisel, töötingimused on riigi kontrolli all), § 31 (õigus tegelda ettevõtlusega), § 32 (omand on puutumatu ja võrdselt kaitstud).

2.2. Teabeallikaid mõjude väljaselgitamiseks ja hindamiseks

Valitsuse poliitikate eelarveliste ja majanduslike mõjude hindamiseks on käsiraamatuna kasutatav kogumik nr 31 „Poliitika vahendite tõhustamine mõjude hindamise abil“, Phare, OECD, 2001, mis on kättesaadav aadressil www.oecd.org/dataoecd/52/45/37090777.pdf Kogumik annab ülevaate mõjude hindamise eesmärkidest, eelarveliste ja majanduslike mõjude hindamisest, konsulteerimisest ning sisaldab juhiseid seaduste ja määruste mõjude hindamiseks. Halduskoormuse mõõtmiseks on soovitatav kasutada halduskoormuse mõõtmise kalkulaatorit (<http://hkm.mkm.ee/>).

Statistikaameti majandusvaldkonna statistika veebilehel <http://www.stat.ee/majandus>. Lisaks Statistikaameti poolt läbiiviidav leibkonna eelarve uuring, tööjõu-uuring ja väliskaubanduse uuringud.

Äriregistri teabesüsteem: <https://ariregister.rik.ee/>

Maksu- ja Tolliamet: www.emta.ee. Vt erinevad maksustatistika ülevaated ja infomaterjalid.

Maailmapanga Doing Business koduleht (www.doingbusiness.org) – ettevõtlust puudutavate regulatsioonide ja nende rakendamise hindamisele pühendatud projekt.

International Institute for Management Development (IMD) kodulehel (www.imd.ch) avaldatud uuringud.

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahendid:

10. mai 2002. a otsus nr 3-4-1-3-02
(<http://www.nc.ee/?id=11&indeks=0,4,9381,9394,9400&tekst=RK/3-4-1-3-02>) – rahvusooperi seaduse põhiseaduspärasuse hindamine, ettevõtlusvabaduse piiramine;

12. juuni 2002. a otsus nr 3-4-1-6-02
(<http://www.nc.ee/?id=11&indeks=0,4,9381,9394,9400&tekst=RK/3-4-1-6-02>) – käibemaksuseaduse põhiseaduspärasuse hindamine, ettevõtlusvabaduse piiramine.

2.3. Kontrollküsimused majanduslike mõjude väljaselgitamiseks

2.3.1. Kas eelnõu mõjutab leibkondade toimetulekut või majanduslikke otsuseid?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab leibkondade kulusid või tulusid (nt muutuvad maksumäärad või -baas, toetused) või leibkondade vara hulka või väärtust?
  - *Tulumaksuseaduse muutmise seadusega alandatakse tulumaksumäära, see mõjutab otseselt leibkondade tulusid.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab (suurendab või vähendab) elanikkonnarühmade sotsiaalmajanduslikku ebavõrdsust, tõrjutust, vaesust? See tähendab, et mõne sotsiaalse grupi (riskigrupi) toimetulek muutub rohkem kui mõnel teisel grupil. Mõju ilmneb nt üksikvanemate, vanurite, lasterikaste perede, rahvusvähemuste, teatud piirkonna elanike, teatud ameti esindajate või teiste gruppide toimetulekus.
  - *Pensionikindlustuse muutmise seadusega tõstetakse pensioni baasosa ja rahvapensioni määra, millega mõjutatakse eelkõige seda pensionäride gruppi, kes saavad kõige väiksemaid pensione.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab leibkondade tarbimiskäitumist, sh muutuvad tarbimisotsused (struktuur, maht), muutub tarbimise, säästmise ja investeerimise vahekord?
  - *Kogumispensionide seaduse muutmise seadusega vähendatakse pensionifondide tasumäärasid ning kaotatakse väljalasketasud, see muudab pensionifondide tingimused isikutele paremini arusaadavaks ning soodustab nendega liitumist ning seega ka suurendab säästmist.*

2.3.2. Kas eelnõu mõjutab ettevõtluskeskkonda ja ettevõtete tegevust?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab kehtestatud maksusid, tasusid või ettevõtlustoetusi otseselt (nt tulumaksu või ettevõtlustoetuste määrade muudatused) või kaudselt (nt muudatused tööjõu sissetulekute maksustamise tõttu või tollimäärade muutmise)?
  - *Perioodi 2004–2006 struktuuritoetuse seaduse muudatustega võimaldatakse projektide elluviimise lõpptähtaega pikendada põhjendatud juhtumite korral, see annab võimaluse rohkematel ettevõtetel struktuuritoetusi kasutada.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab ettevõtjate krediidi- või maksevõimelisust või ettevõtjate võimekust kaasata kapitali finantsturgudel?
- ✓ Kas eelnõu põhjustab muutusi äritegevuse suunitluses?
  - *Arengufondi abil tehakse investeeringuid alustavasse teadmis- ja tehnoloogiamahukasse Eesti ettevõtlusse ning pakutakse vastavatele ettevõtjatele juhtimistuge, see muudab äritegevuse suunitluse teadmismahukale ja innovaatilisemale tegevusele.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab äritegevuse aktiivsust või investeeringuid mõnda ettevõtlussektorisse?
  - *Arengufondi abil tehakse investeeringuid alustavasse teadmis- ja tehnoloogiamahukasse Eesti ettevõtlusse ning pakutakse vastavatele ettevõtjatele juhtimistuge, see suurendab äritegevuse aktiivsust teadmismahukas ettevõtlussektoris.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab ettevõtetevahelist konkurentsi, st takistab, piirab või moonutab konkurentsi ettevõtete vahel, sh Eesti ettevõtete rahvusvahelist konkurentsivõimet?
  - *Arengufondi seaduse eelnõu alusel toetatakse väikest osa ettevõtetest, see võib panna teised ettevõtted ebasoodsasse konkurentsipositsiooni.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab uute ettevõtete pääsu turule (nt piirangud lubade, litsentside kujul), turu koondumistaset ja ettevõtete konkurentsimeetodite (nagu hinnad, kvaliteet, reklaam) kasutamist?
  - *Tarbijakaitseseaduse muutmise seadus kehtestab reeglid, mille alusel hinnata, kas kaubandustava on ebaaus, ning sätestab tarbijate suhtes ebaausate*

kaubandustavade kasutamise keelu, see muudab ka ettevõtete konkurentsipositsioone ja nende kasutatavaid ärimeetodeid.

- ✓ Kas eelnõu mõjutab eelkõige väikeettevõtteid või äritegevust alustavaid ettevõtteid või teisi majanduslikult vähemkindlustatud ettevõtteid, sh füüsilisest isikust ettevõtjaid?
  - *Äriseadustiku muutmise seadusega võimaldatakse läbi vaadata äriregistri avaldusi ja teha registrikandeid kiirmenetluse korras internetis, see võimaldab eelkõige alustada äritegevust senisest oluliselt kiiremini.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mõne kindla tegevusalaga seotud ettevõtete või majandussektori toimetulekut?
  - *Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse alusel lisatakse finantsteenuseid pakkuvatele ettevõtetele uusi nõudeid sularahatehingutest teavitamiseks, see võib lisada ettevõtetele olulisi lisakulusid.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab (edendab või takistab) innovatsiooni ehk uute tootmismeetodite, toodete ja teenuste väljatöötamist, samuti uurimis- ja arendustegevust?
  - *Arengufondi seaduse eelnõu alusel toetatakse ettevõtteid, kes tegelevad innovaatiliste toodete ja teenuste väljatöötamisega.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab (suurendab või vähendab) ettevõtete rahvusvahelistumist (nt elavdab ettevõtete eksporditegevust, soodustab sissetulevaid ja väljaminevaid välisinvesteeringuid jne)?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab ettevõtetevahelist koostööd eriti väike- ja keskmise suurusega ettevõtete vahelise koostöö edendamist?

2.3.3. Mõju halduskoormusele: kas eelnõu mõjutab ettevõtetele, mittetulunduslikele organisatsioonidele või füüsilistele isikutele õigusaktide rakendamise ja kaasnevaid infokohustuste täitmisega kaasnevaid kulusid (st kulud, mis tekivad õigusaktiga nõutud informatsiooni haldamisel ja edastamisel riigile või kolmandatele osapooltele)?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab (suurendab või vähendab) ettevõtete, mittetulunduslike organisatsioonide või kodanike poolt riigile teabe edastamise kohustust ja sellega kaasnevaid kulusid, st nii info hulka kui selle kogumise, sisestamise ja kontrolliga seotud tööprotseduure või toiminguid?
  - *Äriseadustiku muutmise seaduse alusel on võimalik osaühingu asutamisel osakapital maksta kohe ettevõtte arvelduskontole, see kaotab ära senise vahelüli, mil raha tuli kanda kohtu deposiitkontole, sellega väheneb osaühingu asutamiseks vajalike protseduuride arv ja selle asutamise aeg.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab ettevõtte tegevuseks vajalike kooskõlastuste taotlemisega kaasnevate menetlustoimingute (nt loa või litsentsi taotlus, tegevusaruande või registrikande esitamise kohustus jne) hulka või olemasolevate toimingute töömahukust ja sellega kaasnevaid kulusid, nt lisanduvad või vähenevad otsesed (lõivud) või kaudsed kulud (notaritasud, ekspertiisid)?
  - *Äriseadustiku muutmise seaduse alusel peavad ettevõtted alates 2010. aastast majandusaasta aruandeid esitama äriregistrit pidavale kohtule elektrooniliselt, see vähendab kohtute registriosakonna ja ettevõtete halduskoormust.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab nõudeid, mis puudutavad mõne täiendava tööprotseduuri läbiviimist või tekib kohustus spetsiaalse tehnika hankimiseks?
  - *Elektroonilise side seaduse muutmise seadusega luuakse õiguslikud alused elektroonilise side liiklusandmete salvestamiseks ja säilitamiseks, see toob internetiteenusepakujatele kaasa ulatuslikud lisakulutused ning vajaduse hankida mäluseadmeid andmete säilitamiseks.*

2.3.4. Kas eelnõu mõjutab infoühiskonna arengut?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab ühiskonna elutähtsate funktsioonide sõltuvust infotehnoloogiast või andmesidevõrkudest?
  - *Tervise infosüsteemi seaduse eelnõu loob aluse isikute terviselugude koondamiseks ühtsesse tervise infosüsteemi, seetõttu muutub tervishoiusüsteem sõltuvaks infotehnoloogiast.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mõne infoühiskonnateenuse kasutamist ja kättesaadavust, nt kas eelnõust tulenevate uute teenuste kasutamine eeldab erilisi seadmeid või oskusi ja võtab arvesse eri inimrühmade vajadusi?
  - *Äriseadustiku muutmise seaduse alusel peavad ettevõtted alates 2010. aastast majandusaasta aruandeid esitama äriregistrit pidavale kohtule elektrooniliselt, see eeldab isikute teavitamist sellest süsteemist.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab infoühiskonnateenuste pakkumist, sisu või selliseid teenuseid pakkuvate ettevõtete tegevust?
  - *Elektroonilise side seaduse muutmise seadusega luuakse õiguslikud alused elektroonilise side liiklusandmete salvestamiseks ja säilitamiseks, see toob internetiteenusepakkujatele kaasa ulatuslikud lisakulutused.*

2.3.5. Kas eelnõu mõjutab põllumajanduse, kalamajanduse ja toiduainete tööstuse arengut?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab Eestis toodetava, töödeldava või tarbitava toidu ohutust ja kvaliteeti?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab taime- või loomakasvatuses kasutatavate taimede ja loomade tervislikku seisundit, valdkonnas tegutsemiseks vajaliku kvaliteetse tööjõu olemasolu, taime- ja loomakasvatajate investeerimisevõimalusi ja teisi valdkonnas tegutsemise eeldusi?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab kalandusega, taime- või loomakasvatusega tegelevate ettevõtjate arenguvõimalusi, konkurentsivõimet?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab kalavarusid, püügivõimsust või teisi kalandusega tegelemise eeldusi?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab põllumajandusega (sh taime- ja loomakasvatus, kalandus) tegelemiseks vajaliku keskkonna (sh näiteks maastike, veekogude) säilimist?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab põllumajandusmaa pindala suurust või kvaliteeti (mulla viljakus, orgaanilise aine koostis vms).
- ✓ Kas eelnõu mõjutab loomade heaolu.

3. Mõju regionaalarengule

3.1. Sisu ja vajalikkus

Õigusaktil on mõjud regionaalarengule kui selle rakendumine mõjutab otseselt või kaudselt mõne üksiku või paljude piirkondade arengut ja arengueelduseid või regionaalpoliitika eesmärkide saavutamist. Seetõttu hõlmavad mõjud regionaalarengule nii otseseid kui kaudseid mõjusid riigi regionaalarengu üldistest eesmärkidest³ lähtuvalt:

- 1) inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi heale tagatusele igas Eesti paigas;
- 2) eri piirkondade püsiva konkurentsivõime tagatusele.

Eesti regionaalarengu strateegia peamine eesmärk on kõigi piirkondade jätkusuutliku arengu tagamine, tuginedes piirkonnadesisestele arengueeldustele ja eripäradele. Seetõttu peab õigusaktide regionaalarengule avalduvate mõjude hindamine olema suunatud hinnangu andmisele, kas ja millist mõju avaldab kavandatavate õigusaktide rakendamine erinevate piirkondade arenguolukorrale ja -eeldustele. Kuna iga üksik õigusakt tervikuna või mingi osa õigusaktist võib avaldada mõju eri regioonide lõikes erineval viisil olenevalt eeskätt regiooni geograafilistest (sh asukohast), demograafilistest ja majandusliku struktuuri iseärasustest, tuleb erilist tähelepanu pöörata hinnangutele, kas õigusaktil on eripärane mõju mõnele kindlale regioonile või regiooni tütibile.

Seetõttu tuleb regionaalarengumõjusid hinnata eri tüüpi regioonide ja riigi eri piirkondades asuvate regioonide lõikes. Hindamisel esmajärjekorras kasutavateks regionaalüksusteks on kohaliku omavalitsuse üksused (sh eraldi linna- ja maaomavalitsused) ja maakonnad. Eelnõu sisust olenevalt on hindamisel väga oluline kasutada ka muud geograafilist või funktsionaalset piirkondlikku liigitust – nagu linnad; maapiirkonnad (sh linnalähedased maapiirkonnad, keskustest kaugemad maapiirkonnad, hõreda asustusega maapiirkonnad, maakeskused); saared; rannapiirkonnad; muud riigi eri osadena eristatavad regioonid (nt Lõuna-Eesti, Ida-Virumaa, kultuurilis-geograafiliselt eristuvad Peipsiveere alad) vms.

Regionaalarengu mõjud on olemuselt horisontaalsed ning ilmnevad nii majandus-, sotsiaal-demograafiliste, kultuuriliste kui keskkonnamõjude ruumiliste väljunditena, mistõttu võib nende puhul kasutada ühe alusena ka taoliste valdkondade mõjude hindamiseks pakutud viise. Eelnõu regionaalarengule avalduva mõju hindamisel tuleb analüüsida, kuidas eri regioonide olukord eelnõuga seotud meetmete rakendamise tulemusel eelnimetatud tegurite puhul muutub. Eriti tuleb hinnata, kas eelnõu ei nõrgenda mõne regiooni arengupositsiooni ega -eeldusi.

Regioonide majandusarengu vaatenurgast on tähtsad piirkondade ettevõtete arengueeldustega seotud mõjud, nagu piirkondliku ettevõtluskeskkonna edendamine, investeringute toetamine ning vajaliku hulga ja oskustega tööjõu saadavuse tagamine jms. Sotsiaal-demograafiliste ja kultuuriliste regionaalarengu mõjude vaatenurgast on oluline, kuidas avalduvad mõjud eri regioonide elanike heaolule ja elukvaliteedile ning võrdsetele võimalustele. Keskselt küsimuseks on siin, kuidas avalikke teenuseid (sh sotsiaal-, tervishoiu, haridus-, turva-, ühistranspordi- ja vabaaja teenused) ja nende korraldust puudutavad õigusaktid mõjutavad nende teenuste kättesaadavust eri regioonides⁴. Piirkonnaspetsiifiliste eripärade ja arengueelduste säilimise puhul on oluline hinnata, kuidas eelnõu mõjub teatud regioonide traditsiooniliste tegevusalade ning kultuuriliste ja looduslike eripärade säilimisele ja arengu jätkusuutlikkusele. Keskkonnamõjude puhul on oluline eeskätt inimeste piirkondliku heaolu ja elukvaliteedi ning keskkonnamõjude taseme ruumilise ühtluse aspektide hindamine.

3.2. Teabeallikaid mõjude väljaselgitamiseks ja hindamiseks

³ Vastavalt Eesti regionaalarengu strateegiale aastateks 2005–2015.

⁴ Soome Justiitsministeerium, 2008. „Õigusaktide mõjude hindamine. Juhised“, kättesaadav www.om.fi/en/Etusivu/Julkaisut

Eesti regionaalarengu strateegia 2005–2015: www.siseministeerium.ee/5368

Siseministeeriumi ametlik veebilehekülg, rahvastiku ja regionaalvaldkond:
www.siseministeerium.ee/153

Maakondlikud, kohalike omavalitsuste üksuste ning muud piirkondlikud arengukavad ja planeeringudokumendid

Tartu Ülikooli Geograafia Instituut, teostatud teadusuuringud ja kraaditööd www.lote.ut.ee/geo/Teadus

Teiste ülikoolide ning muude teadus- ja uurimisasutuste regionaalarengut käsitlevad uuringud ja analüüsid

Kohalike omavalitsuste portaal: <http://portaal.ell.ee>

3.3. Kontrollküsimused regionaalarengu mõjude väljaselgitamiseks

3.3.1. Kas ja kuidas õigusakti eelnõu mõjutab riigi regionaalpoliitika üldiste eesmärkide saavutamist?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab inimeste põhivajaduste tagatust igas Eesti piirkonnas (hinnates seejuures eelnõu regionaalseid mõjusid inimeste liikumisvõimaluste, töövõimaluste, hariduse ja muude põhiteenuste, elukeskkonna kvaliteedi ning ja eneseteostusega seotud valikuvõimaluste tagatusele)?
  - *Perioodil 2007–2013 antava struktuuritoetuste seaduse järgi toetatakse regionaalselt tasakaalustatud arengu eesmärgil avalike teenuste kättesaadavust väljaspool suurlinnasid.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab Eesti eri piirkondade majandusliku konkurentsivõime püsivat tagatust (hinnates seejuures, kas ja kuidas eelnõu mõjutab eri piirkondade aeg-ruumiliste vahemaade muutuseid; erinevate piirkondade ja piirkondlike institutsioonide vahelist koostööd; piirkonnaspetsiifiliste arengueelduste ärakasutamist majandustegevuses ja muid piirkondade majandusarengu eelduseid)?
  - *Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus, mille alusel rakendatakse erinevaid põllumajandustoetusi ja maaelu arengu toetusi mõjutab ettevõtete tegevuseeldusi ja konkurentsivõimet ning eeskätt maapiirkondades toetab ka ettevõtlusstruktuuri mitmekesisustumist (konkreetsete meetmete kaudu, mida seaduse alusel rakendatakse).*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab erinevate Eesti piirkondade koostööd ja sidusust ülepiiri regioonide⁵ ning ülejäänud Euroopaga?
  - *[Euroopa Regionaalarengu Fondi üldmäärus](#) (nr 1080/2006), mille alusel rakendatakse muu hulgas erinevaid territoriaalse koostöö prioriteedi alameetmeid, mis aitavad suurendada Eesti eri piirkondade sidusust ülepiiri regioonide ja muu Euroopaga.*
  - *Samuti mõjutab sidususe suurenemist ülepiiriregioonidega näiteks piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooniga ühinemise seadus, mis kohustab juhul kui keskkonnamõju hindamise dokumentatsiooni käigus on tuvastatud piiriülene keskkonnamõju, alustama mõjutatava poolega konsultatsioone, sh kavandatava tegevusega kaasneda võiva ebasoovitava piiriülese keskkonnamõju vähendamiseks või ärahoidmiseks võetavate meetme osas.*

3.3.2. Kas ja kuidas õigusakti eelnõu mõjutab eri piirkondade regionaalarengut kujundavaid tegureid?

---

⁵ Ülepiiri regioon – mis tahes piirkond, mis asub mõnes naaberriigis vahetult teisel pool Eesti Vabariigi välispiiri.

- ✓ Kas eelnõuga kaasneb mõjusid, sh nii keskkonna-, majandus-, sotsiaal-demograafilised, kultuurilised mõjud, mis avaldavad mõju ainult kindlatele piirkondadele või avalduvad kindlates piirkondades selgelt erineval viisil ja erinevasulatuses kui teistes piirkondades?
  - Näiteks erinevad keskkonnapiiranguid seadvad õigusaktid, saastetasude korraldust reguleerivad õigusaktid, kalapüügi ja jahipiiranguid seadvad õigusaktid jne võivad olla näideteks õigusaktidest, mis mõjutavad piirkonnaspetsiifiliste arengueelduste või eripärade säilimist (nt saartel, kaevanduspiirkondades jm).
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mõne piirkonna elanikkonna hariduslikku- ja vanusstruktuuri või elanike arvu ja rändesaldo⁶ muutuseid, sh kas soodustab suuremat koondumist mõnda tüüpi piirkondadesse või sealt väljarännet?
  - Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse raames toetatakse regionaalselt tasakaalustatud arengu eesmärgil avalike teenuste kättesaadavust väljaspool suurlinnasid, see võib soodustada teataval määral isikute elama jäämist ka maapiirkondadesse.
- ✓ Kas eelnõu mõjutab avalike põhiteenuste (haridus-, kultuuri-, sotsiaal-, tervishoiu-, turva- ja pääste- ning ühistransporditeenused) või muude äri- ja vabaaja teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti eri piirkondade lõikes?
  - Postiseaduse muutmise seadus (jõustus 1. jaanuaril 2009. a), millega muudeti standardeid kojukandes ja selle perioodilisuses, muutis posti- ja sideteenuste kättesaadavuse hõreasustuspiirkondades halvemaks.
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mõne piirkonna ettevõtete demograafiat ja struktuurset mitmekesisust või ettevõtete konkurentsivõime- ja tegevuseelduste piirkondlikku ebavõrdsust (nt ettevõtluskeskkonna arendamiseks suunatavate avalike vahendite ja investeeringute suuruse, ettevõtete tegevuskulude, piirkondliku ettevõtlusstruktuuri mitmekesisuse, teadus- ja arendustegevuse eeldused jms osas)?
  - Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus, mille alusel rakendatakse erinevaid põllumajandustoetusi ja maaelu arengu toetusi mõjutab ettevõtete tegevuseeldusi ja konkurentsivõimet ning eeskätt maapiirkondades toetab ka ettevõtlusstruktuuri mitmekesisustumist (konkreetsete meetmete kaudu, mida seaduse alusel rakendata).
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mõne piirkonna töötust ja tööhõivet, sh töökohtade arvu ja töötuse määra, või mõjutab (suurendab või vähendab) eri piirkondade vahelisi tööhõive erinevusi?
  - Erinevad keskkonnapiiranguid seadvad õigusaktid – kalapüügi ja jahipiiranguid seadvad õigusaktid jne võivad olla näideteks õigusaktidest, mis piiravad mõne kindla piirkonna traditsioonilisi ettevõtlus- ja tegevusalasid, samuti võivad suurendada töötust nendes piirkondades (nt saartel ja rannikualadel) ja ühtlasi eri piirkondade vahelisi tööhõive erinevusi.
- ✓ Kas eelnõu mõjutab piirkondlikke erisusi elanike sotsiaal-majandusliku toimetulekuvõime, sh sissetulekute suurus, või elukalliduse puhul?
  - Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse raames toetatakse regionaalselt tasakaalustatud arengu eesmärgil avalike teenuste kättesaadavust väljaspool suurlinnasid, see võib vähendada piirkondlikke erinevusi elanike sotsiaal-majanduslikus toimetulekuvõimes tervikuna.
- ✓ Kas eelnõu rakendamine mõjub ohustavalt mõne piirkonnaspetsiifilise eripära või arengueelduse säilimisele, sh kas eelnõu mõjutab mõnes piirkonnas väljakujunenud traditsioonilise tegevusala või mõne muu kultuurilis-ajaloolise ja loodusliku eripära säilimist ning selle arengu jätkusuutlikkust?
  - Elektrituru seaduse muutmise seadus pakub erinevaid toetusskeeme elektri taastuv- ja koostootjatele, see vähendab põlevkivi kasutamist elektri tootmiseks ning vähendab kasvuhoonegaaside tootmist, see mõjutab kõige otsesemalt piirkondi, kus toodetakse elektrit põlevkivist. Samuti võivad erinevad keskkonnapiiranguid seadvad õigusaktid, saastetasude korraldust reguleerivad õigusaktid, kalapüügi ja jahipiiranguid seadvad

⁶ Rändesaldo – asula või piirkonna sisse- ja väljarändejuhtude arvu vahe.

õigusaktid jne olla näideteks õigusaktidest, mis mõjutavad piirkonnaspetsiifiliste arengueelduste või eripärade säilimist (nt saartel, kaevanduspiirkondades jm).

3.3.3. Kas ja kuidas õigusakti eelnõu mõjutab kohaliku tasandi positsiooni ja osalust nii riikliku kui kohaliku arengu kavandamises ja poliitikakujundamise protsessides?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab kodanike ja kodanikeühenduste omaalgatuse ning kohalikus arendustegevuses ja piirkondlikku arengut puudutavas otsustusprotsessis osalemise võimalusi?
  - *Planeerimisseaduse ja keskkonnamõju hindamise seadusega pandud avaliku kaasamise ja planeeringute ning keskkonnamõju hindamise avalike väljapaneku kohustustestega paranevad kodanike võimalused osaleda kohalikus arendustegevuses ja piirkondlikku arengut puudutavates otsustusprotsessides.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab kohalike omavalitsuste, maavalitsuste või riigi regionaalsete kohahaldusüksuste osalemisvõimalusi ja kaasatust riiklike valdkonnapoliitikate ja õigusloome kujundamise protsessides?
  - *Õigusaktide mõju hindamise protsessiga kaasnevad õigusraamistiku muudatused, millega oleks esialgse kava kohaselt KOV-i üleriigilised liidud jäetud kõrvale õigusaktide eelnõude/kontseptsioonide, sh kaasnevate mõjude hindamise aruanded, otsesest kooskõlastusprotsessist, see oleks senisega võrreldes nõrgendanud kohalike omavalitsuste kaasatust õigusloome kujundamise protsessides tervikuna.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab eri piirkondade kohalike omavalitsuse üksuste, maavalitsuste ja muude riigi regionaalsete kohahaldusüksuste finantssuutlikkust või halduskoormust ning kas eelnõu suurendab või vähendab nende omavahelisi finantssuutlikkuse ja halduskoormuse erinevusi?
  - *Erinevad õigusaktid, mis panevad kohalikele omavalitsustele lisakohustusi varasemaga võrreldes (nt keskkonnamõju hindamise seadus), kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seadus loob vastupidiselt eeldused kohaliku tasandi haldus- ja finantskoormuse vähenemiseks.*
- ✓ Juhul kui eelnõu puudutab ainult mõnda konkreetset piirkonda, siis anda hinnang, kas eelnõu mõjutab selle piirkonna (KOV-i üksus, maakond või mõni muu regioon) arengukavades või planeeringutes nimetatud eesmärkide saavutamist.

4. Mõju riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele

4.1. Sisu ja vajalikkus

Termin „riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldus“ hõlmab:

- ✓ asutuste omavahelisi suhteid;
- ✓ asutuste ülesandeid ja protseduure;
- ✓ personali ja organisatsiooni;
- ✓ haldusmenetlust ja selle kulusid.

Eelarvemõjude puhul peab õigusakti vastuvõtmisega kaasnevate kulutuste eelarve olema seotud riigieelarves ettenähtud või kavandatavate vahenditega. Lisaks tuleb kirjeldada seaduse rakendamise mõjusid kohalike omavalitsuste eelarvetele ning esitada muud kaudsete kulutuste prognoosid ja seaduse rakendamise eeldatavad tulud. Seega eeldab eelarvemõjude ilmnemine seda, et kaasnevad mõjud nii riigi ja kohalike omavalitsuste eelarvest tehtavatele kulutustele kui ka nimetatud eelarvete kujunemisele (tulud).

Soomes hinnatakse haldusmõjusid eriti siis, kui eelnõu otseseks objektiks on mõni ametiasutus või muu avaliku sektori organisatsioon või kui eesmärk on reguleerida haldusorganite ülesandeid, tegevust või protseduure. Näiteks hinnates mõjusid riigihaldusele, tuleb uurida, kuidas eelnõu mõjutab muu hulgas asutuste ressursse, nende suunamist või asutuste koostööd⁷.

4.2. Teabeallikaid mõjude väljaselgitamiseks ja hindamiseks

Eesti avaliku teenistuse veebileht www.avalikteenistus.ee – avalike teenistujate üldstatistika, koolitusstatistika

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahendid:

4. novembri 1993. a otsus nr III-4/1-4/93

(<http://www.nc.ee/?id=11&indeks=0,4,9250,9251&tekst=RK/III-4/1-4/93>) – maksukorralduse seaduse põhiseaduspärasuse hindamine, võimude vertikaalne lahusus

17. märtsi 2000. a otsus nr 3-4-1-1-2000

(<http://www.nc.ee/?id=11&indeks=0,4,9330,9339&tekst=171220400>) – riigi 1999. a lisaelarve seaduse põhiseaduspärasuse hindamine, riigi kohustus täita oma ülesandeid sõltumata riigieelarve poolt ettenähtud summade olemasolust.

4.3. Kontrollküsimused

4.3.1. Kas eelnõu mõjutab riigi- ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldust?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab asutustevahelisi suhteid, sh riigiasutuste omavahelisi pädevussuhteid ja koostööd või riigi ja kohalike omavalitsuste omavahelist tööjaotust ja koostööd?
  - *Kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse muutmise seaduse eelnõu soodustab KOV-i üksuste ühinemist, mis võib muuta KOV-i üksuste omavahelist koostööd.*
- ✓ Kas eelnõu toob kaasa uute asutuste või struktuuriüksuste loomise, ümberkorraldamise või seniste asutuste või struktuuriüksuste likvideerimise?

⁷ Soome Justiitsministeerium, 2008. „Õigusaktide mõjude hindamine. Juhised“, kättesaadav www.om.fi/en/Etusivu/Julkaisut

- *Vabariigi Valitsuse jt seaduste muutmise eelnõuga ühendatakse Energiaturu Inspeksioon, Konkurentsiamet, Raudteeinspeksioon, Sideamet ja Tehnilise Järelevalve Inspeksioon.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab asutuste ülesandeid ja töökorraldust, sh asutuse töökoormust (ülesannete hulka ja iseloomu), sisemist töökorraldust ja protseduure või põhiülesannete täitmise ja teenuste osutamise võimet?
  - *Piirivalveseaduse muutmise seadusega muudetakse piirivalve seniselt sõjaväelisel ülesehitatud organisatsioonilt tsiviilseks organisatsiooniks, see muudab oluliselt piirivalve sisemist töökorraldust ja nõuab asutusesiseseid ümberkorraldusi.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste ülalpidamise kulukust?
  - *Kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse muutmise seaduse eelnõu vähendab kohalike omavalitsuse asutuste ülalpidamiskulutusi.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab avalike teenuste kättesaadavust, sh riigi- ja kohalike omavalitsuste läbiviidavate menetluste kestvust ja kulukust, ning kvaliteeti sihtrühmade jaoks?
  - *Kriminaalmenetluse seadustiku eelnõuga rakendatakse e-toimiku süsteemi esimene etapp, sellega muutub kriminaalmenetlus osapooltele avatumaks ja kiiremaks ning osapooled saavad mugavamalt tutvuda kõigi kriminaalmenetluses vajalike materjalidega.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste personali või organisatsiooni, sh personali arvu, nende positsiooni, asutuste struktuuri?
  - *Välisteenistuse seaduse eelnõu alusel eristatakse edaspidi eriala- ja karjääridiplomaate ning erialadiplomaadid muutuksid välismissiooni ajaks Välisministeeriumi teenistujateks, see muudab personali jaotumist riigiasutuste vahel.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab nõudeid riigi ja kohalike omavalitsuste asutuste personalile, sh kvalifikatsiooni- ja haridusnõudeid?
  - *Prokuratuuriseaduse muutmise seadusega muudetakse riigiprokuröri ametisse kandideerimise korda nii, et enam ei ole vajalik avaliku konkursi ja eksami korraldamine ning tingimuseks seatakse vähemalt kaheaastane töökogemus juriidilist kõrgkvalifikatsiooni nõudval ametikohal, ühelt poolt suurendab see kvalifikatsiooninõudeid, kuid samas suurendab ka potentsiaalsete riigiprokuröride arvu.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab avalike teenistujate ja ametiasutuste töötajate koolitusvajadust?
  - *Tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seadusega luuakse õiguslik alus "Tööpoliitika infosüsteemile" ning samuti õiguslik alus loodavasse infosüsteemi andmete esitamiseks, see omakorda nõuab ka avalike teenistujate koolitamist, et nad oleksid suutelised infosüsteemi ja sealt saadavaid andmeid kasutama.*

4.3.2. Kas eelnõu mõjutab avaliku sektori rahastamist, sh kulusid ja tulusid?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab avaliku sektori tulusid, sh riigieelarve kujunemist ja selle jätkusuutlikkust?
  - *Tulumaksuseaduse muutmise seaduse alusel ei peeta tulumaksu kinni mitteresidentidele makstavatelt dividendidelt ega litsentsitasudelt, see avaldab maksulaekumisele negatiivset mõju, kuigi see mõju on väheneva tendentsiga.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab avaliku sektori mõne osa (põhiseaduslike institutsioonide, täidesaatva riigivõimu asutuste, kohalike omavalitsuste jne) rahastamisvajadust ehk kulusid?
  - *Kohtute seaduse muutmise seadusega antakse kohtunike koolitusnõukogu teenindamise ja koolituste korraldamise ülesanne Riigikohtule, see toob kaasa ka lisakulutused Riigikohtule.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab avaliku sektori siseseid finantssuhteid (näiteks riigi ja omavalitsuste vahelisi rahalisi suhteid)?

- *Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse muutmise seadusega tagatakse kohalikule omavalitsusele rahvusvahelise kaitse all oleva isiku majutamisega seonduvate kulude katmine riigieelarvest.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab finantskontrolli avalikus sektoris või finantsotsuste läbipaistvust?
  - *Riigikontrolli seaduse muutmise seadus andis Riigikontrollile võimaluse teostada järelevalvet ka kohaliku omavalitsuse üksuste üle, see suurendab finantskontrolli avaliku sektori kulutuste üle.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mittetulundussektori rahastamist või finantssuhteid riigiga?
  - *Loovisikute ja loomeliitude seaduse eelnõu muutmisega nähakse ette kord ühenduste registreerimiseks loomeliiduna, see annab neile võimaluse taotleda toetust riigieelarvest.*

5. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

5.1. Sisu ja vajalikkus

Mõjud riigi julgeolekule ja välissuhetele väljenduvad eelkõige mõjudes:

- ✓ sisejulgeolekule ja kuritegevusega võitlemisele;
- ✓ üldisele julgeolekule;
- ✓ suhetele välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Kuritegevusele ja sellega võitlemisele avalduva mõju hindamisel on kasulik analüüsida tegureid, millel on teadaolevalt seoseid kuritegevuse määra ja laadiga ning kuritegevusvastase võitluse eeldustega. Riigi julgeolekule osaks saava mõju hindamisel tuleb arvesse võtta ka Eesti Vabariigi põhiseaduse § 15 (kohtusse pöördumise õigus), § 20 (õigus vabadusele), § 21 (õigus olla informeeritud vabaduse võtmise põhjustest), § 22 (süütuse presumpatsioon), § 23 (kedagi ei tohi süüdi mõista teo eest, mis ei ole karistatav selle toime panemise ajal) ja § 24 (õigused kohtumenetluses).

5.2. Teabeallikaid mõjude väljaselgitamiseks ja hindamiseks

Statistikaameti sotsiaalelu valdkonna õiguse ja turvalisuse statistika www.stat.ee/oigus-ja-turvalisus

Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna tellitud uuringud ja analüüsid www.just.ee/20262

Justiitsministeeriumi koostatav kriminaalstatistika www.just.ee/kriminaalstatistika

Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus www.icds.ee

Eesti Välispoliitika Instituut www.evi.ee

„Eesti arengukoostöö põhimõtted“ ja „Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi arengukava 2011–2015“
<http://valitsus.ee/et/valitsus/arengukavad/valispoliitika>

Eesti julgeolekupoliitika alused. Riigikogu 12. mai 2010 otsus www.riigiteataja.ee/akt/13314462

Teised valdkonna arengukavad: <http://valitsus.ee/et/valitsus/arengukavad/turvaline-eesti> ja
[http://valitsus.ee/et/valitsus/arengukavad/Riigikaitse- ja julgeolekupoliitika](http://valitsus.ee/et/valitsus/arengukavad/Riigikaitse-ja-julgeolekupoliitika)

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahendid:

25. veebruari 2004. a otsus nr 3-3-1-60-03 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222471883>) – relvaseaduse põhiseaduspärasuse hindamine, vajadus tagada riigi julgeolek ja avalik kord

27. juuni 2005. a otsus nr 3-4-1-2-05 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222479869>) – liiklusseaduse põhiseaduspärasuse kontroll.

5.3. Kontrollküsimused

5.3.1. Kas eelnõu mõjutab riigi sisejulgeolekut ja võitlust kuritegevusega?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab kuritegevust või terrorismi, sh kuritegevuse taset ja inimeste võimalusi ja valmisolekut (nt elukeskkonna või toimetuleku muudatuste tõttu) kuriteo toimepanemiseks?
  - *Karistusseadustiku muutmise seadusega muudetakse süstemaatiline varavastane süütegu väheväärtusliku asja ja varalise õiguse vastu kuriteona karistatavaks, selle tagajärjel peaks vähenema isikute pisivarguste toimepanek.*

- ✓ Kas eelnõu mõjutab turvalisust, sh näiteks infoturvet, küberturvalisust, ruumilist turvalisust, isikurvalisust, personaliturvalisust, piiriturvalisust, päästesüsteemi, sh ohutusnõudeid- ja järelevalvet, päästeasutuste ülesandeid, hädaolukordadeks valmistumist ja kriisireguleerimist, või valvet?
  - *Kriminaalhooldusseaduse jt seaduste muutmisega rakendatav elektrooniline valve ennetähtaega vabastatud kinnipeetavate üle suurendab turvalisust, kuna ennetähtaega vabastatud isikuid kontrollitakse rohkem kui enne.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab õiguskaitseorganite tööd, sh nende võimalusi takistada, paljastada või lahendada kuritegusid ja väärtegusid, mõista õigust ning viia ellu karistuspoliitikat?
  - *Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadusega sätestatud kohtuliku arutamise katkematuse ja viivitamatuse põhimõte ning mitme kriminaalasja üheaegse arutamise keeld mõjutab oluliselt kohtute tööd.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab inimeste õigusi kriminaalmenetluses, sh tasakaalu julgeoleku huvide ja kahtlustatavate õiguste vahel ning kuriteoohvrite ja tunnistajate õigusi?
  - *Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse alusel korraldavad üldkorras menetletavas kriminaalasjas isikute kohtusse kutsumise edaspidi kohtumenetluse pooled, see võib kaasa tuua poolte ebavõrdsed võimalused tunnistajate kaasamiseks kohtumenetlusse.*

5.3.2. Kas eelnõu mõjutab riigi üldist julgeolekut?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab kaitsejõudude – kaitseväge, sh maa-, õhu- ja mereväe, või Kaitseliidu – organisatsiooni, töökorraldust ja võimet täita oma ülesandeid nii rahuajal (nt loodusõnnetuse või inimegevuse tagajärjel aset leidnud katastroofi tagajärgede likvideerimine) kui ka kriisi korral ja sõjaajal, sh kaitsta riigi territoriaalset terviklikkust kaitsekava ja seaduslike võimude ettekirjutuste kohaselt?
  - *Kaitseliidu seaduse muutmise seaduse alusel muudetakse Kaitseliit üheks avalik-õiguslikuks juriidiliseks isikuks ning Kaitseliidu malevad Kaitseliidu struktuuriüksusteks, see mõjutab Kaitseliidu sisemist struktuuri ja aruandekohustust.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab kaitsejõudude koostöövõimet NATO-ga, võimet osaleda rahvusvahelistes kriisihaldamisoperatsioonides ja teistes rahupartnerlusprogrammides ning kaitsekokkulepetes?
  - *Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise seadusega ühtlustatakse Eesti kaitseväelaste haridustaseme nõuded NATO liikmesriigi või Euroopa Liidu liikmesriigi poolt ametikohal nõutud haridustasemega, see parandab Eesti Kaitseväge koostöövõimet nende riikidega.*

5.3.3. Kas eelnõu mõjutab suhteid välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab Eesti rahvusvaheliste kohustuste täitmist?
  - *Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse alusel on võimalik tunnustada ja täita ka välisriigis väärteoasjas kohtuvälise menetleja otsusega määratud või kohtuotsusega mõistetud rahatrahvi, see tagab rahaliste karistuste tulemuslikuma elluviimise ja sellega täidab Eesti EL-i raamotsuse 2005/214/JSK nõudeid.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab Eesti välisesinduste tööd?
  - *Välissteenistuse seaduse eelnõuga antakse diplomaatidele ja nende perekonnaliikmetele rohkem sotsiaalseid garantiisid, see võib kaasa aidata paremale välisesinduste töökorraldusele, kuid ka nende kulude ümberjaotamisele, mis võib mõjuda välissteenistuse tööle ka negatiivselt.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab Eesti võimet panustada rahvusvahelisse arengukoostöösse ja humanitaarabisse?

- *Välissuhtlemisseaduse muutmise eelnõuga luuakse Välisministeeriumi juurde riiklike ekspertide ja eksperdiks sobivate kandidaatide andmekogud, see võimaldaks operatiivselt teha igal ajal kindlaks Eesti võimalus tsiviilmissioonidel osaleda.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab Eesti võimalikke läbirääkimispositsioone, -strateegiat ja -taktikat?
- *Kodakondsuse seadusega Eesti kodakondsuse saamise nõuete karmistamine võib kaasa tuua Eestis pikaajaliselt elavate välisriigi kodakondsusega isikute arvu kahanemise aeglustumise, see võib muuta Eesti läbirääkimispositsioone keerulisemaks.*

6. Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud

6.1. Sisu ja vajalikkus

Sotsiaalsed ja demograafilised mõjud hõlmavad järgmisi valdkondi:

- ✓ tervis ja tervishoid;
- ✓ tööhõive, töösuhte olemus ja sisu ning töötingimused;
- ✓ võrdõiguslikkus, sh sooline, rassiline võrdõiguslikkus ja sotsiaalhoolekanne, sh laste, eakate ja puuetega inimeste õigused;
- ✓ kodanikuühiskonna areng;
- ✓ haridus ja kultuur;
- ✓ rahvastik.

Sotsiaalsete mõjude hindamise eesmärk on analüüsida igasuguseid riikliku või erasektori selliste meetmete tagajärgi elanikkonnale, mis muudavad seda, kuidas inimesed elavad, töötavad, suhtlevad, tarbivad, rahuldavad oma vajadusi ning tulevad toime ühiskonnaliikmetena. Sotsiaalsed mõjud ilmnevad, kui pärast sekkumist leiavad aset muutused üksikindiviidi, sotsiaalse institutsiooni või ühiskonna kui terviku toimimises.

Sotsiaalse mõju hindamise tuleb muu hulgas arvestada Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12 (kõik on seaduse ees võrdsed), § 13 (õigus riigi ja seaduse kaitsele), § 16 (õigus elule), § 19 (õigus vabale eneseteostusele), § 26 (perekonna- ja eraelu puutumatus), § 27 (perekonna kaitse ja abikaasade võrdõiguslikkus), § 28 (igaühe õigus tervise kaitsele), § 34 (liikumisvabadus ja elukoha valimise vabadus) ja teisi sätestatud üldiseid põhimõtteid.

6.2. Teabeallikaid mõjude väljaselgitamiseks ja hindamiseks

Statistikaameti päringud sotsiaalelu valdkonnas www.stat.ee/sotsiaalelu ja rahvastiku valdkonnas www.stat.ee/rahvastik

Sotsiaalministeeriumi koondatav statistika www.sm.ee/meie/statistika.html ning uuringud ja analüüsid www.sm.ee/meie/uuringud-ja-analuusid.html

„Mõjude hindamine sugupoolte aspektist. Juhendmaterjal.“ Sotsiaalministeerium, 2004, kättesaadav www.ut.ee/gender/pdf/GM%20impact%20analysis%20Est.pdf

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi lahendid:

21. jaanuari 2004. a otsus nr 3-4-1-7-03 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-4-1-7-03>) – sotsiaalhoolekande seaduse põhiseaduspärasuse hindamine eluasemekulude arvesse võtmise osas toimetulekutoetuse määramisel, võrdsusõiguse põhimõte;

5. märtsi 2001. a otsus nr 3-4-1-2-01 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-4-1-2-01>) – välismaalaste seaduse põhiseaduspärasuse hindamine elamisloa andmise kriteeriumide osas, õigus perekonnaelu puutumatusel;

11. oktoobri 2001. a otsus nr 3-4-1-7-01 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222454942> ja <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=222454943>) – relvaseaduse põhiseaduspärasuse hindamine relvaloa andmise kriteeriumide osas, vaba eneseteostuse õigus;

21. juuni 2004. a otsus nr 3-4-1-9-04 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-4-1-9-04>) – välismaalaste seaduse põhiseaduspärasuse hindamine kaalutusõiguse võimaldamise osas, õigus perekonnaelu puutumatusel;

25. novembri 1998. a otsus nr 3-4-1-9-98 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-4-1-9-98>) – politseiteenistuse seaduse põhiseaduspärasuse hindamine, õigus valida elukohta;

3. mai 2001. a otsus nr 3-4-1-6-01 (<http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-4-1-6-01>) – perekonnanimede korraldamise seaduse põhiseaduspärasuse hindamine, võrdsusõiguse põhimõte.

6.3. Kontrollküsimused sotsiaalsete, seahulgas demograafiliste mõjude väljaselgitamiseks

6.3.1. Kas eelnõu mõjutab tervishoiukorraldust ja inimeste tervist?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab otseselt või kaudselt inimeste vaimset või füüsilist tervist, sh suuremust, haigestumust, puudega isikuid jne?
  - *Elundite ja kudede siirdamise seadusega kehtestatakse täpsustatud nõuded rakkude, elundite ja kudede käitlemisele ja käitlejale, selle abil tagatakse senisest paremini doonorite ja retsipientide ohutus ja tervis.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab haiguste või tervisekahjustuste riskitegureid (elutingimuste, müra, õhu, vee jm keskkonna, sh töökeskkonna mõju tervisele, turvalisust, vigastuste ohtu jne)?
  - *Kemikaalseaduse muudatuste üldeesmärgiks on tõsta kemikaaliohutust, mille rakendumisel oleks tagatud parem tervise, keskkonna ja vara kaitse.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab inimeste tervisekäitumist ja tervise eeldusi, sh tubaka- ja alkoholitoodete tarbimine, füüsiline tegevus, tervislik toitumine, vaba aja veetmine?
  - *Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse muutmisega tõstetakse sigarettide ja alkoholi aktsiisimäärasid, see peaks vähendama nende toodete tarbimist.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab inimeste vajadust tervishoiuteenuste järele?
  - *Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse eelnõuga antakse võimalus hakata pakkuma iseseisvalt osutatud ämmaemandusabi teenust, see vähendab vajadust eriarstiabi teenuse järele ning võimaldab suuremat osa ämmaemandusabi teenustest pakkuda esmatasandil.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab meditsiini asutuste tervishoiuteenuse pakkumist, nende kättesaadavust (piirkondlikku, ajalist jne) ja kvaliteeti?
  - *Tervise infosüsteemi seaduse eelnõuga kaasnev mõju tervishoiuteenuse paremale kättesaadavusele ning tervishoiu ressursside paremale koordineerimisele peaks parandama tervishoiuteenuse kättesaadavust, kuid võib ka kahandada tervishoiuteenuse kättesaadavust nende isikute jaoks, kes uut süsteemi ei usalda.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab tervishoiusüsteemi toimimist, sh tervishoiu rahastamist, ja jätkusuutlikkust?
  - *Hoolekandeseaduse eelnõu väljatöötamiskavatsus täpsustab nõudeid pakutavate hoolekandeteenuste kvaliteedile, see tagab teenuste parema järelevalve ning ka jätkusuutlikuma teenuste pakkumise.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab tervishoiuteenuste eest tasumist, sh patsientide makstavat osa ja patsientide sissetulekute vähenemist haiguse ajal?
  - *Eesti Haigekassa seaduse muutmise seadusega antakse haigekassale võimalus kasutada eelmiste perioodide tulude ülejääki senisest suuremas mahus, see annab võimaluse suurendada ravikindlustuse vahendite hulka ning parandada haigekassa rahaliste vahendite otstarbekamat kasutamist ning vähendada patsientide omaosalust.*

6.3.2. Kas eelnõu mõjutab tööturgu?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab tööhõivet (ka vaeghõive, sunnitud juhuslik töötamine), töötust, mitteaktiivsust?
  - *Keskkonnavastutuse seaduse eelnõuga loodav saastaja-maksab-süsteem võib viia keskkonnakahju tekitanud ettevõtteid majandusraskustesse ja seega võivad nendes töötavad isikud jääda töötuks.*

- ✓ Kas eelnõu mõjutab erinevate sotsiaalsete rühmade tööhõivet, töötust, mitteaktiivsust (nt noored, eakad, naised, puudega ja pikaajalise terviseprobleemiga inimesed, erinevas piirkonnas elavad inimesed, erinevate ametite, oskuste ja teadmistega inimesed jne)? Kas eelnõu mõjutab nende sotsiaalsete rühmade ligipääsu tööturule, toetab või takistab neid?
  - *Vanemahüvitise seaduse muutmise seaduse eelnõu, millega pikendatakse vanemahüvitise maksmise perioodi võib mõjutada tööturu struktuuri, kui naised jäävad kauemaks tööturult eemale.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab töötajate (naiste ja meeste) liikumist kindlatele tegevusaladele, nt ehitus, kindlatesse riikidesse ja regioonidesse, näiteks Soome ja Tallinna, kindla juriidilise vormiga tööandjate juurde, nt avalikku sektorisse, kindlatele ametialadele, nt kõrgemaid oskusi ja teadmisi nõudvatele ametialadele, jne või vastupidi?
  - *Rahvusvahelistel tsiviilmissioonidel osalemise seaduse väljatöötamise kavatsus näeb ette suuremad sotsiaalsed tagatised missioonidel osalejatele, seetõttu peavad põhitööandjad arvestama osalise tööjõupuudusega, kuna aina suurem osa kvalifitseeritud tööjõust viibib missioonil.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab tööandjate, sh äriühingute, riigi- ja kohalike omavalitsuste asutuste, kolmanda sektori organisatsioonide, suure ja väikese töötajate arvuga tööandjad, tööjõu nõudlust (tööandjate loomine ja kaotamine, töökohtade loomine ja koondamine, töösuhte alustamine ja lõpetamine)?
  - *Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse väljatöötamiskavatsusega kutsete/ametikohtade reguleerituse vajaduse korrigeerimine võib mõjutada isikute, kes juba mingil kutsealal töötavad, liikumist teistele ametialadele ning tuua kaasa tööandjate suurenenud tööjõunõudluse.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab kindlate tööandjate rühmade, nt äriühingud, tegevusala, majandusüksuse suurus töötajate järgi, kindlas piirkonnas tegutsevad ettevõtted, nõudlust kindla tööjõu järele (nt kõrgelt haritud, kindlate ametitega)?
  - *Arengufondi seaduse eelnõu näeb ette uute kõrgekvaliteediliste ametikohtadega ettevõtete toetamise, see võib suurendada nõudlust kõrgelt haritud tööjõu järele.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab töötajate koolitusvajadust? Kas eelnõu mõjutab koolituse kättesaadavust erinevatele töötajate rühmadele? Kas eelnõu mõjutab täiendus- ja ümberõppe korraldust või kasutamist?
  - *Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse väljatöötamiskavatsusega kutsete/ametikohtade reguleerituse vajaduse korrigeerimine võib mõjutada isikute, kes juba mingil kutsealal töötavad, liikumist teistele ametialadele ning võib kaasa tuua ümberõppe vajaduse.*

6.3.3. Kas eelnõu mõjutab töösuhet?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab, milliste lepingutega (lepingu liik – tööleping, töövõtuleping; lepingu vorm – suuline kokkulepe, kirjalik leping; kahe- või kolmepoolne töösuhe jne) töötajad töötavad ja tööandjate eelistust osta tööd sisse?
  - *Rahvusvahelistel tsiviilmissioonidel osalemise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsusega kavandatav regulatsioon, mis tagab töölepingu alusel töötavatele ekspertidele võimaluse naasta oma töökohale pärast missiooni lõppu, võib piirata tööandjate vabadust töösuhte lõpetamiseks ning seega võivad tööandjad hakata eelistama töövõtulepinguid.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab tähtjaliste töölepingute ja osaajaga töölepingute sõlmimist – kas see mõjutab tööandja või töötaja valikuid ja võimalusi?
  - *Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus annab EL-is elavatele isikutele õiguse Eestis ajutiselt töötada ilma kutsekvalifikatsiooni tunnustamise menetlust läbimata, see võib suurendada tähtjaliste töölepingute sõlmimist välismaalastega ja nii suureneb kutsekvalifikatsiooni nõudvate ametikohtade konkurents.*

- ✓ Kas eelnõu mõjutab töö- ja puhkeaega, kas töötaja saab valida enda vajadustele, nt töö ja eraelu ühildamiseks, sobiva tööajakorralduse – valida töö alguse ja lõpu aja järgi töö, nt töötamine sobivatel aegadel aastas, nädalas jne, sobiva töökorralduse, nt kaugtöö, tööpäeva alguse ja lõpuaja, tööpäeva sisesed vaheajad jne?
  - *Puhkuseseaduse muutmise seadusega antakse isadele võimalus kasutada sissetulekus kaotamata kümme tööpäeva puhkust naise rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal, see võimaldab senisest paremini ühildada töö- ja eraelu.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab töötajate töö tootlikkust ning töötajatele makstava töötasu suurust?
  - *Palgaseaduse alusel Vabariigi Valitsuse määratav palga alammäär mõjutab otseselt paljude isikute töötasu suurust.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab töötajate soovi ja võimalusi oskusi ja teadmisi täiendada ning uusi teadmisi omandada?
  - *Sotsiaalmaksuseaduse muutmise seaduse alusel ei pea osalise tööajaga töö korral tööandja maksma sotsiaalmaksu vähemalt kuumääralt nende töötajate puhul, kes on õpilased või üliõpilased, see suurendab nii õppurite võimalust saada osalise tööajaga tööd kui ka soodustab töötajate ja tööandjate motivatsiooni saata oma töötajaid õppima.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab kindlate oskuste ja teadmistega töötajate koolitamist tööandjate või teiste osapoolte poolt (riik, kohalikud omavalitsused), näiteks kõrgelt kvalifitseeritud spetsialistide koolitamist?
  - *Päästeseaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuses nähakse ette päästeametite struktuuri muutmise ning päästeametnike koolitamine, see toob kaasa päästeametnike kvalifikatsiooni tõusu.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab puhkuse andmist või puhkusetasude maksmist, nt mõjutab töötajaid loobuma puhkamisest?
  - *Täiskasvanute koolituse seaduse piirang, mille alusel laieneb õppepuhkuse saamise võimalus ainult kaugõppes või eksternina õppivatele töötajatele, muudaks statsionaarõppes õppivatele töötajatele võimatuks saada koolituse jaoks puhkust.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab töötajate võimalusi töö- ja eraelu ühitada, nt võimalust teha karjääris paus hariduse omandamiseks, pere ja lastega seotud kohustuste täitmiseks jne?
  - *Puhkuseseaduse muutmise seadusega antakse isadele võimalus kasutada sissetulekus kaotamata tööpäeva puhkust naise rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal, see võimaldab senisest paremini ühildada töö- ja eraelu.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab töötajate sotsiaalseid garantiisid, nt pensioni, töötuskindlustushüvitist jne?
  - *Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse väljatöötamiskavatsuse alusel tehtaks vanaduspensioniiikka jõudnud puudega isikutele toetuse maksmine edaspidi KOV-i ülesandeks, see võib mõjutada viisi, kuidas vanaduspensioniiikka jõudnud puudega isikud pensioni saavad olenevalt KOV-i haldussuutlikkusest.*

6.3.4. Kas eelnõu mõjutab tervishoidu ja tööohutust?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab tööhõivet (ettevõtete ja töökohtade loomine) suurema tööõnnetuste riskiga tegevusaladel, näiteks ehitus?
  - *Keskkonnastutuse seaduse eelnõuga loodav saastaja-maksab-süsteem võib viia keskkonnakahju tekitanud ettevõtte majandusraskustesse ja seega võivad nendes töötavad isikud jääda töötuks ning väheneb keskkonda saastava (ja eelduslikult ka tervisele kahjustavama) tegevusega ettevõtete arv.*
- ✓ Kas eelnõu suurendab tööst põhjustatud haiguste ja haigustega seotud terviseprobleemide esinemist?

- *Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seadusega laiendatakse töötervishoiu ja tööohutuse kohaldamisala FIE-dele, kes peavad igas tööolukorras tagama nendele kuuluvate töövahendite, isikukaitsevahendite ja muude seadmete korrasoleku ja nõuetekohase kasutamise, see peaks vähendama tööst põhjustatud terviseprobleemide esinemist FIE-de hulgas.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab tööandjate- või töötajatepoolset motivatsiooni tervise edendamiseks, nt tervisespordivõimalused, ja tööohutuse parandamiseks töökohal?
  - *Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seadusega tagatakse töö laadist olenevalt töötajatele puhkeruumi kasutamine, kui see on vajalik nende tervise ja ohutuse tagamiseks.*
- ✓ Kas eelnõu soodustab või takistab töötingimuste/töökeskkonna kohandamist konkreetse töötaja vajadustele vastavaks?
  - *Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seadus kohustab puudega töötaja töö, töövahendid ja töökoha kohandama vastavaks tema kehalistele ja vaimsetele võimetele.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab tööandjate käitumist tegelemisel töökeskkonna ohutegurite kaardistamise ja ohtude kõrvaldamise või maandamisega?
  - *Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muutmise seadusega kohustatakse tööandjat registreerima ohtlikud olukorrad ettevõttes ning teavitama alaealist ja alla 15-aastase alaealise seaduslikku esindajat alaealise tööga seotud riskidest.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab töötajate teadlikkust, võimalusi ning oskusi vältida töökeskkonna ohtusid, näiteks töötaja keeldub tööülesande täitmisest, kui see ei ole ohutu, ei pea töökoha kaotamise hirmus või soovist või vajadusest saada kõrgemat töötasu ohtlikku tööd tegema?
  - *Töötajate usaldusisiku seadus reguleerib töötajate usaldusisiku tegevust teda volitanud töötajate esindamisel suhetes tööandja ja töötajatega, see tagab töötajate teavitamise ja ärakuulamise muu hulgas ka töökeskkonna ohutuse puhul.*

6.3.5. Kas eelnõu mõjutab sugudevahelisi suhteid?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab ressursside (raha, aeg, omand vms) või majandusliku staatuse jagunemist meeste ja naiste vahel?
  - *Elatisabi seaduse eelnõu, mille eesmärk on ärgitada vanemaid aktiivsemalt elatisnõudega kohtusse pöörduma ning samuti muuta täitemenetlus elatisasjades tõhusamaks, mõjutab muu hulgas ka ressursside jagunemist naiste ja meeste vahel, kuna suurem osa elatisnõude esitajatest on naised ning elatise maksjatest mehed. Lapse kasvatamisega seotud kulude jagamine isa ja ema vahel aitab kaasa naiste ja meeste rahaliste ressursside võrdsemale jaotusele, kuna võib tõsta taotleja pere elatustaset märgatavalt.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste hoolduskohustuste (lapsed, eakad, erivajadustega inimesed jms) täitmist või laiemalt töö ja eraelu ühitamise võimalusi, sh ajakasutust, harrastusi jms?
  - *Puhkuseseaduse muutmise seadusega antakse isadele võimalus kasutada sissetulekus kaotamata kümme tööpäeva puhkust naise rasedus- ja sünnituspuhkuse ajal või kahe kuu jooksul pärast lapse sündi, see tasakaalustab naiste ja meeste osalemist väikelapse kasvatamisel.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste koolitusvõimalusi ja kutseoskusi?
  - *Tööturuteenuste- ja toetuste seaduse eelnõu kaotas kohustuse arvestada töö sobivuse hindamisel töö soolist sobivust, laiendades seeläbi nii naiste kui meeste töö- ja karjäärivõimalusi ning aidates kaasa tööturu horisontaalse soolise segregatsiooni kaotamisele, see omakorda on aluseks piiratud inimressursi efektiivsele kasutamisele tööturul.*

- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste ameti- ja kutseoskuste arendamise võimalusi?
  - *Töölepingu seaduse esialgse eelnõuga nähti töandjale ette võimalus raseda või alla kolmeaastast last kasvatatava isiku vallandamiseks tervislikel põhjustel, see muudaks naiste võimalust jätkata endisel töökohal ja valitud karjääriga, see mõjutab ka naiste ametioskuste arendamise võimalusi.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste töövõimalusi ja tööhõivet?
  - *Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, avaliku teenistuse seaduse ja Eesti Vabariigi töölepingu seaduse muutmise seaduse eelnõu tunnistab kehtetuks Eesti Vabariigi töölepingu seaduse sätte, mille alusel on Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud loetelu rasketest ja tervistkahjustavatest töödest, kus naiste töötamine on keelatud, ning sanitaar- ja olmeteenindamisega seotud allmaatööde loetelu, kus naiste töötamine on lubatud.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste osalusvõimalusi?
  - *Soolise võrdõiguslikkuse seaduse muutmise seadusega pannakse riigile ja kohalikele omavalitsusüksustele kohustus konsulteerida huvigruppide ja mittetulundusühendustega, kellel on õigustatud huvi aidata võidelda soolise diskrimineerimise vastu.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste tervist ja haigestumist, tervisekäitumist?
  - *Alkoholi-, tubaka- ja kütuseaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõuga tõstetakse sigarettide ja alkoholi aktsiisimäärasid, see peaks vähendama nende toodete tarbimist, see omakorda vähendab ka nende toodetega nii meeste kui naiste tervisele tekitavat kahju.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste turvalisust, vägivalda ohvriks langemise ohtu?
  - *Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadusega võeti kasutusele ajutise lähenemiskeelu termin. Sellega võib prokuratuuri taotlusel ja eeluurimiskohtuniku määruse või kohtumääruse alusel isikuvastases või alaealise vastu toime pandud kuriteos kahtlustataval või süüdistataval keelata kohtu määratud paikades viibimise, kohtu määratud isikutele lähenemise ja nendega suhtlemise. Ajutise lähenemiskeelu panemine tõstab eeldatavalt lähisuhtevägivalda ohvrite turvalisust. Viimaste seas on selgelt ülekaalus naised.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab naiste ja meeste tõrjutust, sotsiaalset kaasatust?
  - *Elektroonilise side seaduse ja ringhäälinguseaduse muutmise seaduse eelnõu sätestab televisioonisaadete ja -programmide analoogtelevisioonivõrgus edastamise lõpetamise hiljemalt 2012. aasta 1. veebruariks. Digitaalringhäälinguvõrgus edastatavate programmide nägemiseks vajaliku seadme soetamiseks vahendite puudumisel, mida võib eeldada vaesemates, seega juba praegu tõrjutud inimgruppides, piiratakse isikute juurdepääsu informatsioonile, seetõttu suureneb nende tõrjutus veelgi. Suhtelise vaesuse piirist madalama ekvivalentnetosissetulekuga isikuid on naiste seas enam kui meeste seas.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab ühiskonna nägemust soorollidest, näiteks tööde jagunemine meeste ja naiste vahel, inimeste vastavaid hoiakuid ning käitumist?
  - *Vanemahüvitise seaduse eelnõu, millega tagatakse lapse 70 päeva vanuseks saamiseni vanemahüvitis ainult lapse emale, võib mõjutada ühiskonna nägemust lapse kasvatamisest kui ainult naise kohustusest.*

6.3.6. Kas eelnõu mõjutab erikohtlemist vajavate või riskirühma kuuluvate inimeste õigusi?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab inimeste ja inimrühmade võrdsust ja seda, et kedagi ei diskrimineeritaks näiteks vanuse, keele, usu, etnilise või rahvusliku päritolu, kodakondsuse, veendumuse, arvamuse, tervise, puude, seksuaalse orientatsiooni või muu isikuga seotud põhjuse tõttu?

- *Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõuga kavandatud osaline üleminek eest keelsele õppele vene õppekeelega koolides võib kaasa tuua hariduse kvaliteedi erinevuse erinevatele rahvusgruppidele.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab erinevate sotsiaalsete rühmade toimetulekut, elatustaset, sh näiteks toetused eakatele, lastega peredele, puuetega inimestele, ja nende võimalusi teha neile sobivat tööd?
  - *Kriminaalhooldusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga kavandatav elektroonilise valve rakendamine ennetähtaega vabastatud kinnipeetavatele tagab neile võimaluse käia tööl, samas ei vähenda oluliselt kontrolli tugevust.*
- ✓ Kas eelnõu puudutab erikohtlemist vajavate või riskirühma kuuluvate inimeste tõrjutust, sotsiaalset kaasatust?
  - *Kriminaalhooldusseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga kavandatav elektroonilise valve rakendamine vähendab ennetähtaega vabastatud kinnipeetavate sotsiaalset tõrjutust ning tagab nende sujuvama sisseelamise ühiskonda.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab noortele tagatud sotsiaalseid garantiisid (ravikindlustus, ühistranspordi sõidusoodustused, tasuta koolieine, õppevahendid, õppetoetused jms)?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab laste ja lastega perede heaolu ja tervist, inimsuhteid, elukeskkonda, igapäevaelu sujumist, osalemist ja võrdsust kas otse laste või kaudselt nende pere või kogukonna kaudu?
  - *Riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse alusel suurendati eestkostel ja perekonnas hooldamisel olevate laste toetust 1500 kroonilt 3000 kroonini, see toetab vanemliku hoolitsuseta laste kasvamist peredes ja tagab neile perekeskse kasvukeskkonna ning loob eeldused, et vanemliku hoolitsuseta laste hooldamine perekonnas suureneb.*

6.3.7. Kas eelnõu mõjutab kodanike võimalusi osaleda ühiskondlikus elus ja seda mõjutada?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab kodanike selliseid põhiõigusi nagu sõnavabadus, ettevõtlusvabadus, eraelu puutumatust jne?
  - *Avaliku koosoleku seaduse muutmise seadusega lihtsustakse avaliku koosoleku korraldamist, vähendades olulisel määral koosolekust etteteatamise aega, see annab kodanikele võimaluse efektiivsemalt kasutada oma põhiseaduslikku õigust avalikeks kogunemisteks ja koosolekuteks.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab noorte võimalusi osaleda ühiskondlikus elus?
  - *Noorsootöö seaduse eelnõuga planeeritakse seadustada noorte osaluskogud.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mittetulunduslike organisatsioonide maksukoormust?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab elanike ühiskondlikku aktiivsust (vabatahtlikku tegevust, annetamist)?
- ✓ Kas eelnõu mõjutab mittetulunduslike organisatsioonide aktiivsust ja arengut?

6.3.8. Kas eelnõu mõjutab haridussüsteemi ja kultuuri korraldust?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab teadus- ja arendustegevust ning milline on eelnõu mõju teadmispõhise ühiskonna arengule?
  - *Arengufondi seaduse eelnõuga kavandatakse anda toetusi teadmispõhisele ettevõtlusele, see soodustab suuremate investeeringute tegemist teadus- ja arendustegevusse.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab haridusteenuste, sh alus-, põhi-, kesk-, kõrg- ja täiendusharidus, ning kultuuriteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti?

- *Välismaalaste seaduse muutmise seaduse alusel võib välismaalasele edaspidi anda elamisloa teadus- või uurimistööga töötamiseks ning selliseid välismaalasi ei loeta sisserände piiriarvu alla, see võib parandada haridusteenuste ja teaduse kvaliteeti.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab erinevate kultuurivaldkondade, sh teater, kino, muusika, kunst, arhitektuur, kirjandus, rahvakultuur, sport, meedia jne, arengut?
  - *Autoriõiguse seaduse eelnõu alusel autoriõiguste kaitse regulaarsete hetkeolukorra analüüside tegemise lõpetamise mõjud võivad mõjutada erinevate kultuurivaldkondade arengut, sest puudub stabiilne info autoriõiguste olukorra kohta.*

6.3.9. Kas eelnõu mõjutab rahvastiku arengut?

- ✓ Kas eelnõu mõjutab sündimust?
  - *Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse täiendamise seaduse alusel kehtestati kehavälise viljastamise protseduuriga seonduvate ravimikulude hüvitamine, mistõttu võib eeldada sündivuse kasvu paaride arvelt, kellel puudub võimalus loomulikult teel lapsi saada, kuid kellel kunstliku viljastamise või embrüo siirdamise tervishoiuteenuse kasutamine ei ole võimalik rahalise olukorra tõttu.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab sisse- või väljarännet?
  - *Välismaalaste seaduse eelnõu selgitab välismaalaste Eestis elamise ja töötamise tingimusi ning täpsustatud regulatsioonid võivad mõjutada välismaalaste motiive Eestisse asumiseks.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab rahvastiku soolis-vanuselise struktuuri?
  - *Välismaalaste seaduse muutmise seaduse alusel võivad välismaalased senisest kergemini saada elamis- ja töölube, see võib muuta rahvastiku keskmist vanust madalamaks, kuna noored inimesed on mobiilsemad.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab rahvusvähemuste olukorda Eestis?
  - *Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõuga kavandatud osaline üleminek eestikeelsele õppele vene õppekeelega koolides võib kaasa tuua hariduse kvaliteedi erinevuse erinevatele rahvusgruppidele ning mõjutada ka vene rahvusgrupi olukorda.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab rahvusvähemuste lõimumist?
  - *Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõuga kavandatud osaline üleminek eestikeelsele õppele vene õppekeelega koolides võib kaasa tuua rahvusvähemuste parema eesti keele oskuse, see võib mõjutada ka lõimumist.*
- ✓ Kas eelnõu mõjutab rahvusvähemuste kultuurilise ja keelelise omapära säilimist?
  - *Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõuga kavandatud osaline üleminek eestikeelsele õppele vene õppekeelega koolides võib kaasa tuua rahvusvähemuste keelelise omapära ja keelekasutuse vähenemise.*